

БІБЛІОТЕКА АДВОКАТСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ «ЯР.ВАЛ»

Адвокатське об'єднання

ЯР.ВАЛ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ПЕРШОЧЕРГОВИХ ДІЙ ЩОДО ФІКСУВАННЯ
ЗБИТКІВ (ЗАВДАНОЇ ШКОДИ)
У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗБРОЙНОЮ АГРЕСІЄЮ РОСІЙСЬКОЇ
ФЕДЕРАЦІЇ

м. Київ
2022 рік

ВСТУП

Повномасштабна збройна агресія РФ проти України в лютому 2022 року призвела до величезних економічних збитків, що утворило проблему загальнодержавного масштабу. Фізично знищені великі та малі підприємства, втрачені активи та основні засоби. Зруйновані господарські відносини та логістичні маршрути.

Найбільш поширеною причиною завдання шкоди є порушення законів та звичаїв війни (ст. 438 КК України) та планування, підготовка або розв'язування агресивної війни чи воєнного конфлікту (ст. 437 КК України) зокрема, заборонено воюючим сторонам завдавати мирному (цивільному) населенню надмірну шкоду не викликану нагальною воєнною необхідністю.

Масовий характер завданої шкоди, застосування зброї дальньої дії (артилерійські та ракетні обстріли) створюють значні складності у ідентифікації винних осіб, та їх притягнення до відповідальності та подальшого відшкодування шкоди.

Діючі міждержавні угоди, загальне міжнародне право та правова система України виявилася неготовою для ефективного захисту інтересів потерпілих - закінчується шостий місяць війни, а в юридичній спільноті все ще тривають дискусії, про те як буде відшкодовуватися потерпілим шкода, завдана бойовими діями та в який спосіб краще зафіксувати факт заподіяння такої шкоди і оцінити її розмір.

Зазначені методичні рекомендації, є певним дороговказом для осіб які вже зазнали шкоди від збройної агресії, і спрямовані на вжиття першочергових дій, які дозволять створити належні підстави як для оцінки так і для майбутнього відшкодування завданих збитків.

ОСНОВНІ ЦІЛІ ЯКІ МОЖУТЬ БУТИ ДОСЯГНУТІ ФІКСАЦІЄЮ ТА ПОДАЛЬШОЮ ОЦІНКОЮ ЗБИТКІВ:

- визначення збитків, завданих внаслідок збройної агресії, в межах кримінальних проваджень за законодавством України;
- визначення збитків, завданих внаслідок збройної агресії, для цілей подання постраждалими заяв на компенсацію;
- визначення збитків, завданих внаслідок збройної агресії, для цілей подання позовів (в тому числі колективних) постраждалими до міжнародних судових інстанцій, а також подання позову Державою Україна до міжнародних судових інстанцій.

Для досягнення зазначених цілей Міністерством економіки України та Фондом державного майна України розроблений **проект «Методика визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності»**

Розроблена методика застосовується під час оцінки (визначення розміру):

- ✓ реальних збитків,
- ✓ оцінки (визначення розміру) упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності,
- ✓ оцінки потреб у відновленні майна,

завданих підприємствам установам та організаціям, іншим суб'єктам господарюванням усіх форм власності,

внаслідок втрати, руйнування або пошкодження їх майна у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації (далі – збройна агресія).

Наведений нижче перелік способів та форм фіксації збитків є універсальними для досягнення будь якої з цілей, в тому числі для потреб фіксації шкоди завданої приватному житлу фізичних осіб.

Примітка

Звертаємо увагу, що для досягнення певних цілей деякі форми фіксації можуть бути обов'язковими, про що буде зазначено в нормативних актах щодо компенсації збитків.

Як що оцінка завданої шкоди це питання економічного характеру, то заходи фіксації завданої шкоди в більшій мірі мають юридичний аспект, відповідно необхідно звертати на юридично значиму фіксацію зв'язку між завданою шкодою та збройною агресією.

Першочергова дія - ЗВЕРНЕННЯ до правоохоронного органу (прокуратури) за місцем розташування майна, з заявою про кримінальне правопорушення.

В заяві про кримінальне правопорушення зазначається:

назва заявника, місцезнаходження об'єктів та предметів які зазнали руйнування. Орієнтовні дату та час події, характер події (вибух, пожежа, захоплення військовослужбовцями). Короткий опис пошкоджень та руйнувань, орієнтовний перелік пошкодженого майна обладнання.

Після реєстрації заяви, отримання витягу з ЄРДР, визнання суб'єкта господарювання потерпілим, вживаються заходи (шляхом подання клопотань) щодо проведення наступних слідчих та процесуальних дій:

- огляд місця події с фіксацією характеру завданої шкоди, з залученням відповідних фахівців в будівельній, автомобільній галузях.

- допити представників потерпілої особи, очевидців подій, інших осіб яким відомі обставини завдання шкоди.
- витребування документів від органів ДСНС в разі їх участі при гасінні пожежі, розмінуванні, проведенні рятувальних робіт.
- Безпосередньо суб'єкт господарювання проводить інвентаризацію матеріальних цінностей та активів (для цілей оподаткування є обов'язковою дією).
- Призначення та проведення експертизи з оцінкою шкоди, підготовка цивільного позову.

УВАГА!

Звернення з заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів, та фіксація факту злочину є належним підтвердженням зв'язку між завданою шкодою та збройною агресією, що є необхідним для будь яких цілей з отримання відшкодування збитків.

Відшкодування шкоди у кримінальному процесі пов'язано з встановленням особи та визнання її винною у вчиненні кримінального правопорушення. Позовні вимоги задовольняються разом з винесенням обвинувального вироку. Крім винної особи, цивільний позов може бути пред'явлений до юридичної особи, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану кримінально протиправними діями (бездіяльністю) обвинуваченого.

Пред'явлення позову до іноземної держави, залучення іноземної держави до участі у справі як відповідача або третьої особи, накладення арешту на майно, яке належить іноземній державі та знаходиться на території України, застосування щодо такого

майна інших засобів забезпечення позову і звернення стягнення на таке майно можуть бути допущені лише за згодою компетентних органів відповідної держави, якщо інше не передбачено міжнародним договором України або законом України. (ст.79 Закону України про міжнародне приватне право.)

Зобов'язання про відшкодування шкоди, крім тих, що випливають з договорів і інших правомірних дій, визначаються за законодавством Договірної Сторони, на території якої мало місце дія або інша обставина, що послужила підставою для вимоги про відшкодування шкоди. (Стаття 42 Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах).

➤ **Звернення до комісії з фіксації шкоди завданих збройною агресією, створених органами місцевого самоврядування.**

Увага! Висока вірогідність, що саме Акт складений комісією буде обов'язковою підставою для задоволення заяв про компенсацію.

➤ **Власник пошкодженого/зруйнованого майна може самостійно подати заяву через Дію (на сайті або у додатку), або подати аналогічну заяву через ЦНАП або у нотаріуса.**

Крім Акту складеного комісії органів самоврядування (на даний час у комісій в пріоритеті житло), фіксація розміру (обсягу) реальних збитків може бути забезпечена наступними документами:

➤ **Експертним висновком торгово-промислової палати щодо обстеження залишків готової продукції, напівфабрикатів або**

сировини по кількості і якості та втратах за підсумком пошкодження / знищення товарів.

➤ **Актами інвентаризацій, матеріалами проведених службових розслідувань.**

➤ **Актами обстеження та встановлення технічного стану,**

відповідно до вимог Постанови КМУ №257 «Про затвердження Порядку проведення обстеження прийнятих в експлуатацію об'єктів будівництва» (зі змінами воєнного часу) із залученням спеціалістів у будівельній галузі. Для об'єктів нерухомого майна, проведенням

Результат обстеження здійснюють визначені Постановою фахівці та у відповідності до визнаних стандартів, що надає результатам такого дослідження високої ступені легітимності. Основне завдання такого обстеження визначити стан будівлі – придатність або непридатність до подальшої експлуатації. В разі неможливості експлуатації зруйнованої або пошкодженої будівлі і прийняття рішення про будівництво нового об'єкту, виникають підстави для врахування додаткових витрат пов'язаних з демонтажем, замовленням проектної документації, додаткові витрати з отримання дозвільних документів на нове будівництво, під'єднання до інженерних мереж. Таким чином проведення такого дослідження дасть підстави для врахування всієї вартості відновлення нерухомого майна.

➤ **Фото- та відео- фіксацію пошкоджень,**

в форматі який дозволяє фіксувати місце (геолокацію), час та дату фіксації.

➤ **Використати спеціальні проекти,**

наприклад програмний проект «eyeWitness to Atrocities», який дозволяє завантаження файлу у програму і в подальшому підтвердити незмінність файлу та можливість використання його в суді. Крім того зазначений проект надає індивідуальну підтримку користувачу для використання файлів у суді в майбутньому.

Самостійне складання Актів фіксації пошкоджень,

- з зазначенням як мінімум наступних даних:
- Дата складання, особа яка складає Акт, присутні при складанні.
- Причини та умови здійснення огляду;
- Загальна характеристика майна (родові та видові ознаки, право власності, та інші характеристики);
- опис результатів фіксації (огляду) з зазначенням характеру пошкоджень, технічного стану майна або факту повного руйнування.
- Факт здійснення фото-, відео- фіксації,
- Долучені додатки (фото, схеми, вилучені зразки).

Доцільним є вжиття заходів з отримання наступних документів:

акт про пожежу;

складається працівниками ДСНС в обов'язковому порядку, відповідно до вимог Порядку обліку пожеж та їх наслідків, затверджених Постановою КМУ від 26 грудня 2003 р. N 2030. Документом, який засвідчує факт пожежі, є акт, що підписується комісією, до складу якої входить не менш як три особи, у тому числі представник територіального органу ДСНС, представник адміністрації (власник) об'єкта, потерпілий.

акт на виконання робіт з очищення місцевості від вибухонебезпечних предметів розмінування;

Безпосередню організацію зазначених завдань покладено на структурні підрозділи МНС, служби мінної безпеки Міноборони та Держспецтрансслужби.

Паралельно до заходів з фіксації завданої шкоди, має бути звернення до суб'єкта оціночної діяльності, який здійснює незалежну оцінку збитків, або судового експерта, який проводить (виконує) судову експертизу (експертне дослідження), з метою попередньо визначеного обсягу дослідження та мети .

Процес оціночного/експертного дослідження може потребувати отримання додаткових документів, що може бути ускладнено з впливом часу.

Увага!

Під час оцінки (визначення розміру) збитків відповідно до запропонованого проекту Методики, необхідним є отримання визначеного законодавством документу, що підтверджує те, що втрата, руйнування або знищення майна відбулась внаслідок збройної агресії.

Примітка:

До шкоди завданої у зв'язку з військовою агресією, може бути віднесена шкода:

- Завдана прямим впливом застосування озброєння, військовослужбовцями всіх сторін конфлікту,
- Завдана в наслідок руйнування в стані крайньої необхідності;
- Завдана в наслідок створення захисних та фортифікаційних споруд;
- Завдана штучно створеними техногенними аваріями,

- Завдана в наслідок зниження економічних факторів (для цілей оцінки неотриманого прибутку)

Член комітету з безпеки ведення бізнесу КТПП,

Член комітету захисту бізнесу Ради адвокатів Київської області,

Адвокат, партнер АО «Яр.ВАЛ»

Юрій Долженко